

12-lik sanyň syry we manysy

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

12-lik sanyň syry we manysy 12-lik SANYŇ SYRY WE MANYSY

Gündogar we Günbatar medeniýetlerinde sanlar simwollaryň deregine ulanylýar. Käbir sanlar aýratyn many aňladýar. 7-lik we 12-lik sanlar «Gurhan», «Injil» ýaly mukaddes kitaplar bilen birlikde, başga-da birnäçe ýerde ýygy-ýygydan ulanylýar. Dana Magtymgulynyň we beýleki klassyky şahyrlarymyzyň tapmaçamatral häsiýetli şygyrlarynda hikmetli sanlar köp. (Mysal üçin: «Ýaşy nädendir?», «Eýwany tört» we ş.m.)

Uzak Gündogar taglymlarynda-da şeýle simwoliki sanlara gabat gelmek bolýar. Uzak wagtyň dowamynda astrologiýa ylmy kosmiki jisimleriniň hereketleriniň Ýer togalagyna täsir ediş derejesini öwrenmäge çalşypdyr. Aýratynam, taryhyň dürlü döwürlerinde Gün sistemasyndaky saýýaralaryň hereket ediş ugrunyň Ýer togalagyna edýän täsirleriniň üsti açylyp gelnipdir. Gadymy müsür, gadymy grek we hindi hudaýlarynyň simwollary Günün, Aýyň we saýýaralaryň ýaňzydylmasý diýip düşünse bolar. Rowaýatlarda, hekaýatlarda we halk döredijiliginde duş gelýän «ýedi gat gök» düşünjesi – Aý, Gün, Merkuriý, Wenera, Mars, Ýupiter, Saturn saýýaralaryndan gelip çykýar.

■ 12

12-lik san edara ediş bitewiligininiň we kämilligiň nyşany hasap edilýär. Bu san örän manyly kadalaryň yzygiderli halkasyny emele getirýär. Mysal üçin gündizimizi aýdyňladýan Günün we gijämizi nurlandyryán Aýyn hem-de ýyldyzlaryň hereket edişi on ikilik düzgüne görä işleýär. Zodiakyň bitewileşdiren 360 günü (12×30) hem ýene bu sandan alnan. Bir ýylда 12 aý bar. Gije 12 sagat, gündiz 12 sagat. Kämilligiň simwoly bolan Günü aňladýan «0tag» 12-niň gaty 360 gradusdyr. Ýerden seredilende Günün orbitasy bolan Zodiak halkasy hem 12 sany ýyldyzlar

toparyndan, ýagny, 12 burçdan ybarat. Hytaý mücenamasında-da 12 jandar bar. Birinji müçe Goç – tebigatyň täze öwrülişigi buşlaýar. Nowruz, Pasha ýaly Täze ýylyň yzysüre gelýän baýramçylyklar, bahar aylarynyň başyna – Goç mücesiniň wagtyna gabat gelýär. 12-nji müçe bolan Balyk mücesi bolsa aýlawyň soñlanýandygyny alamatlandyrýar. Şol wagtdan başlap ego ýok, haosa boýun egmek we ýaradyjy güýçler bilen birleşmek bar.

Ýsraýyl ogullary (ýewreýler -t.b.) Ýakup pygamberiň (a.s) 12 oglunuň neslinden emele gelenlere berilen atdyr. Isa pygamberiň (a.s) 12 hawarysy (sahabasy, ýagny, egindeşi, şägirdi -t.b.) bardyr. Alawylarda we şayý ynanjynda-da 12 ymam ynanjy bar. Gadymy grek ynanjynda 12 sany olimposly hudaýlar geňeşi dünýäni dolandyrýar. Nuh pygamberiň (a.s) ogly Şamdan Ýakup pygambere (a.s) çenli şejerede 12 atanyň ady tutulýar. Şeýle-de Osmanly türkmen döwleti hem öz dolandyrýan musulman däl ýurtlarynda 12 adamdan ybarat ýaşulular toparyny döredipdir. Häzirki Türkïyäniň çäginde b.e.önüki 10-njy müňýyllkyda gurlandygy çak edilýän Göbeklidepe taryhy punktynda dürli simwollary öz içine alýan 12 sany ybadathana tapyldy. Ýewropa Bileleşiginiň baýdagynada edil Zodiak halkasyndaky toparlaryň düzülişi ýaly düzülen 12 sany ýyldyz ýerleşdirilipdir. Yaňam aýdyşymyz ýaly 12-lik san kämilligiň, dokuzy bitinligiň simwolydyr. Munuň tersine, 12-ligiň yzyndan gelýän 13-lik san ylahy düzgüniň bozulmagyny aňladýar. 13-lik san 12 olimposly hudaýyň näletlän ölüm hudaýy Hadesi aňladýar. Skandinaw mifologiyasynthaky bir rowaýata görä wikingleriň meşhur hudaýy Odin bilen Frigganyň ogly bolan ýagtylygyň we parahatçylygyň hudaýy Balder Walhallada zyýapat beripdir. Üýşmeleňe diňe on iki hudaý çagyrylanam bolsa, çagyrylman gelen pyssy-pyjurlygyň we erbetligiň hudaýy Loki zor bilen 13-nji myhman bolup zyýapata gatnaşjak bolupdyr we gyş hudaýy Hody Baldere garşı küşgürýär. Hod Lokiniň beren naýzasyny garbap alan badyna Balderi nyşanalap zyñýar. Balder öldürilýär. Ynha, şeydibem 13-lik sanyň şowsuzlyk getirýändigi baradaky ilkinji ynançlaryň biri döräpdir we biziň günlerimize çenli dowam edip gelipdir.

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandы. Geň-taňsy wakalar